

3.2. СПЕЦИФІКА ТРАНСФОРМАЦІЇ МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ В БАНДУРНМУ ВИКОНАВСТВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ КАНАДИ ТА США

Дуда Л. І., Федоряк Н. В.

Вступ

Здобутки українських митців, колективів та організацій за кордоном склали вагомий частку досягнень народу у ХХ ст. Музична культура українців діаспори як інтегральна частина загальноукраїнського музичного процесу після довгих років ігнорування потребує ретельного наукового осмислення, систематизації й критичного аналізу. Музично-фольклорна традиція закордонних українців США та Канади представляє поетапний процес зміни її функцій і значення, що пов'язані з чотирма українськими еміграційними хвилями на терени Північної Америки, – від збереження традиції до втрати її первинної самотності в іноетнічних умовах.

Українська музична фольклорна традиція яскраво вирізняється з-поміж етнічних традицій багатонаціонального населення Канади та США, зокрема у виконавській сфері. Творча діяльність колективів і солістів, яка опирається на український фольклор, упродовж кінця ХІХ – початку ХХ ст. демонструє яскраву динаміку розвитку і трансформацію української фольклорної традиції в умовах іноетнічного середовища, що виражене різноманіттям виконавських форм, жанрів і стилів, музичного інструментарію, репертуарної політики тощо. Фестивальний рух, гастрольна діяльність, численні звукозаписи сучасних українських виконавців діаспори засвідчують нові підходи в трактуванні традиційних вокально-інструментальних жанрів і різноманітну стильову панораму музикування українців. Якщо перші емігранти виконували музичний фольклор, привезений в автентичній формі, то в процесі функціонування за етнічними межами він, поступово втративши первинну самотність, трансформувався в нову форму – фольклоризм.

Наукове осмислення українського музичного фольклору розпочалося з кінця ХІХ – на початку ХХІ ст., проте дослідники лише вибірково аналізували характерні для нього міжетнічні впливи. Стосовно функціонування музичного фольклору українців в останні десятиліття в умовах іноетнічного середовища, зокрема в країнах Північної Америки, особливо коли мистецтво української діаспори стало розглядатися як інтегральна компонента не тільки зарубіжних культур, а й передусім

культури національної, ця проблематика набуває виразно актуального звучання. В українському зарубіжжі з'являються різножанрові дослідження А. Горняткевича, Р. Климаша, Н. Кононенко, Б. Медвідського, В. Мішалова, А. Нагачевського, Я. Рудницького, Б. Черевика та ін. Проте в поле зору згаданих науковців частіше потрапляє автентичний український фольклор і його носії, рідше бандурне виконавство. Натомість полем дослідження Б. Черевика стала трансформація традиції ансамблевого музикування українців Канади, а також динаміка розвитку української естрадної вокально-інструментальної музики в Канаді в період 1920–1990-х рр. Б. Черевиком розвинуто тему виконавської творчості українських колективів¹. Олесь Кузисин розглянув історію розвитку українського вокально-інструментального ансамблевого виконавства в США та Канаді в період 1959–1980 рр. Особливу увагу зосереджено на творчості гуртів «Рушничок» і «Сини степів», створення яких вплинуло на подальший розвиток естрадної української музики в Північній Америці².

Українські дослідники Т. Булат, В. Витвицький, В. Дутчак, Н. Калущька, Г. Карась, С. Максимюк, Т. Прокопович та ін. аналізують міжетнічні виконавські моделі в музичній культурі українців західної діаспори. Зокрема, Ганна Карась запропонувала комплексне дослідження процесу становлення й розвитку музичної культури української діаспори в різних країнах, зокрема в Канаді та США³, Віолетта Дутчак представила реконструйовану в часових і географічних параметрах історію бандурного мистецтва українського зарубіжжя⁴.

¹ Черевик Б. Українська інструментальна музика в Альберті. *Західноканадський збірник*. Едмонтон, 2000. Ч. 4. С. 325–339.

Черевик Б. «Це наша земля, це наше поле...»: дві тенденції в українсько-канадській музиці. *Народознавчі зошити*. 2010. № 3–4. С. 332–339.

Cherwick B.A. Polkas on the Prairies: ukrainian music and the construction of identity: Doctor of Philosophy. Edmonton, 1999. 226 p.

² Kuzyszyn O. Ukrainian bands and their development in the United States and in Canada from 1959 to the present. *The Ukrainian Weekly*. 1980. № 44. P. 10–11.

³ Карась Г.В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 1164 с.

⁴ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. 488 с.

Dutchak V. Methodological principles of complex research of Ukrainian Diaspora art. *Art criticism: challenges of the XXI century: collective monograph* / A. Dushniy, V. Dutchak, A. Stashevskiy, M. Strenacikova, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 25–45. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-122-3/25-45>.

Dutchak V. Sound recording dynamics in bandura art of Ukrainian Diaspora in the XX – the beginning of XXI centuries. *Culture and arts in the educational process of the modernity: collective monograph* / A. Dushniy, V. Dutchak, Yu. Medvedyk, I. Stashevska, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 17–37. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-143-8/17-37>.

Функціонування музичного фольклору українців діаспори у виконавській сфері Канади та США, зокрема у творчості сучасних колективів і солістів (у концертній діяльності й звукозапису), у тому числі бандуристів, є важливим чинником у збереженні українських фольклорних традицій, не втрачає своєї актуальності й потребує подальших наукових досліджень задля збереження та розвитку української духовної культури.

1. Музичний фольклор і засади його опрацювання митцями діаспори

Автентичний музичний фольклор – народна музична творчість, що функціонує в незмінному, первозданному вигляді без будь-яких літературних, композиторських чи режисерських «обробок», у природному фольклорному середовищі. Його носії безпосередньо пов'язані із середовищем живого побутування народної творчості, успадкувавши й отримавши фольклорну інформацію через усну традицію. Це сільські солісти, фольклорні колективи, зрідка ними є представники міської традиції⁵. Автентичний український фольклор у Північну Америку привезений першими емігрантами в кінці XIX ст., але швидко асимілювався.

Поряд із перевезеним за океан фольклором у цей період у середовищі переселенців з'явилися пісні-новотвори – емігрантські пісні, що створювалися в час переїзду та проживання в Північній Америці, у яких селяни відображали важкі фізичні та моральні умови праці й життя, тугу за рідними та Батьківщиною. Підтвердженням цього є зібрані канадським фольклористом Р. Климашем зразки цих пісень на теренах канадських степових провінцій⁶. Саме їх можна вважати автентичними музичними фольклорними зразками української діаспори Північної Америки. Це лірико-епічні пісні суспільно-побутового циклу, часто гумористично-сатиричні, на теми емігрантського життя, що створювалися від кінця XIX – до початку XX ст. і потім епізодично з'являлися в діаспорі й в Україні. Вони відображають реальні, незвичні для селянина життєві ситуації – переїзд за океан, зіткнення з незнаним, іншомовним світом, новими умовами життя. Обсяг емігрантських пісень невеликий, найпопулярніші серед них – «Подме, хлопці, подме до той Гамерики», «Ой Канадо, Канадочко, яка ти зрадлива», «Мій муж в

⁵ Грица С. Трансмісія фольклорної традиції: етномузикологічні розвідки. Тернопіль : Астон, 2002. С. 210.

⁶ Klymasz R.B. Ukrainian folksongs from the Prairies / collected by R.B. Klymasz, compiled by R.B. Klymasz, Andriy Hornjatkevyc, Bohdan Medwidsky, Paula Prociuk. Edmonton : Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1992. Research report № 52. 179 p.

Гамерице», «Добре тим невістам, гей, у краю», «Як я ішов з Америки додому», що мають значну кількість словесних і мелодичних варіантів.

Ці пісні можна вважати «застиглим» автентичним фольклором українців західної діаспори, оскільки він більше не продукувався. Відображена в піснях тематика вже не була актуальною в період наступних хвиль еміграції, оскільки переважали інші причини переселення, змінився соціальний статус мігрантів, умови переїзду, можливість спілкування з рідними тощо. Але сама еміграція залишається актуальним явищем, тому й інтерес до емігрантських пісень не зникає. Цей музичний жанр залишається поширеним у середовищі української діаспори, емігрантські пісні часто можна почути як у побуті (особливо з уст старших поколінь), так і на сцені. У наш час пісні є в репертуарі багатьох колективів (хорів, бандуристів) і гуртів української діаспори Канади та США. Серед пісень – «Ходжу по Канаді» («Зілля»), «Хлопець з Торонта», «Канадка», «Гоп, стоп, Канада», «Мода в Торонто», «Якось на фермі» («Буря») тощо.

Оскільки музичний фольклор на теренах Північної Америки не може функціонувати в його автентичній формі через відсутність природного середовища, він побутує у вторинній формі як фольклоризм – у різних варіантах обробок, у сценічній виконавській практиці та композиторських трансформаціях.

Музичний фольклоризм функціонує у двох формах:

1) композиторський фольклоризм, заснований на використанні різноманітних фольклорних елементів в академічній музиці (професійний та аматорський);

2) виконавський фольклоризм як аранжований (відтворення фольклору в різних обробках і трансформаціях на сцені) та етнографічний (фольклоризм, що передбачає виконання фольклору за межами його природного середовища, тобто його реконструювання і стилізацію автентичного звучання)⁷.

Якщо композиторський фольклоризм орієнтується на академічне музичне мистецтво, у якому виконавство має підпорядковане значення, то в аранжованому й етнографічному фольклоризмі домінує виконавська орієнтація, тому їх варто вважати виконавським фольклоризмом⁸.

До **композиторського фольклоризму** належать професійні композиторські обробки українських народних пісень, які зафіксовані в нотних виданнях. Виконавцями таких творів повинні бути колективи, які

⁷ Луканюк Б. Климент Квітка про виконавський фольклоризм. *Науково-практична конференція до 125-річчя з дня народження К.В. Квітки* : тези доповідей. Рівне, 2005. С. 6.

⁸ Там само. С. 6.

орієнтуються на академічне виконавство. В українській діаспорі Канади та США це хори, бандурні колективи й солісти, а також представники камерно-вокального мистецтва. У своїй творчості вони звертаються до обробок відомих українських композиторів, виконують опрацювання місцевих композиторів.

Аранжований фольклоризм при дослідженні традиційної музичної культури української діаспори проявляється у творчості колективів, які виконують музичний фольклор в обробках і трансформаціях відповідно до сучасних виконавських тенденцій, синтезують його з різними виконавськими напрямами в популярній масовій музиці⁹.

Важливим складником збереження української музично-фольклорної традиції є народно-інструментальне музикування. Улюбленими інструментами українців діаспори стали цимбали та бандура, традиційні моделі яких удосконалювалися майстрами діаспори. Створені нові інструменти внаслідок змін функційного призначення традиційного інструментарію: з ужитково-фольклорного – на сценічно-концертне використання, пов'язане з виконавством артистів-інструменталістів. Популярність бандури зумовила виникнення мережі навчання гри на бандурі при школах, у літніх бандурних таборах, а також створення малих і великих ансамблевих форм бандуристів, появу навчально-методичної літератури для інструмента.

Музичний фольклор українців США та Канади наприкінці ХІХ – на початку ХХІ ст. побутує в композиторському та виконавському опрацюванні (як фольклоризм), оскільки перебуває поза своїм природним середовищем існування. Виконавський фольклоризм, зокрема етнографічний та аранжований (за Б. Луканюком), є виявом трансформації музичної фольклорної традиції в академічному й естрадному сценічному виконавстві в середовищі української діаспори Північної Америки, зокрема у діяльності солістів і колективів, визначальною компонентою творчості яких є зразки українського народнопісенного та народно-інструментального репертуару. Їхня творчість відображена в контексті характеристики історичного процесу розвитку українського виконавства на теренах США та Канади через висвітлення найяскравіших персоналій і гуртів, основною метою діяльності яких стало збереження й відродження української народнопісенної спадщини та презентація її широким колам слухачів різних генерацій українців¹⁰.

⁹ Федорняк Н.Б. Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Львів, 2020. С. 48.

¹⁰ Там само. С. 4–5.

Українська фольклорна компонента посідає вагоме місце у формуванні естрадного виконавства українців Північної Америки, зокрема, через її трансформацію і поєднання з різними стилями, напрямками й жанрами масової музики, переважно поп– і рок–спрямування, і демонструє різноманітну репрезентацію української музичної фольклорної традиції не тільки в українському діаспорному, а й іноетнічному середовищі.

Однією з важливих форм трансмісії української музичної фольклорної традиції в Північній Америці є звукозапис. Започаткована у 1920-х рр., звукозаписувальна галузь зазнала активного розвитку і стала формою збереження й популяризації традиційної музичної культури. Звукозаписи створили можливість визначити особливості її основних жанрів, еволюцію форм, типових для кожного історичного періоду седиментації українців на американському континенті, а також зрозуміти специфіку виконуваного репертуару, інструментарію та стилів виконавства. Провідні рекордингові фірми США зафіксували реконструйований на їхніх теренах автентичний український фольклор у виконанні сільських музикантів і капел, який потім неодноразово перевидавався й зараз є надзвичайно цінним для вивчення матеріалом. Пріоритетними жанрами записаного цими виконавцями репертуару є традиційні інструментальні, сполучені в тематичні блоки пісенно-обрядові драматичні композиції, а також популярні народні пісні (зі значною частиною жартівливих) з інструментальним супроводом. Згодом до них був долучений традиційний епічний репертуар, репрезентований бандурним виконавством¹¹.

Аранжований фольклорний матеріал представлений хоровими (обробки ліричних, жартівливих, календарно-обрядових пісень) і бандурними (колядки, щедрівки, обробки стрілецьких, ліричних, жартівливих, сатиричних пісень) звукозаписами, кількість яких збільшувалася з розширенням мережі виконавців. До них додається чимала кількість платівок, касет, дисків вокально-інструментальних естрадних колективів і солістів (обробки різножанрових народних пісень, інструментальних обрядових і танцювальних мелодій), де вагомо і стилістично розмаїто зафіксовано вторинний український фольклор (фольклоризм).

Етнографічний фольклоризм представляють експериментальні фольклорні гурти, які у творчості реконструюють записи традиційного музичного матеріалу. Виконавська реконструкція як форма музично-

¹¹ Федоряк Н.Б. Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Львів, 2020. С. 5.

творчої діяльності синтезує три рівні реконструктивної діяльності – «глибоке вивчення автентичної пісенної та інструментальної традиції, її науково-теоретичне осягнення, професійну виконавську презентацію»¹². Оскільки сьогодні термін «реконструювання» («реконструкція») став багатограним визначенням-поняттям, у нашому випадку зупинимося на тлумаченні його як «оновлення або часткові зміни на основі відтворення чогось втраченого (фрагментарно збереженого та відтвореного за письмово-документальним свідомством)» (за тлумачними словниками С. Ожегова, М. Ушакова)¹³. Відповідно, «реконструйований музичний фольклор» – це мистецьке відтворення зразків народної усної традиції в сучасній музиці шляхом наслідування традиційного виконавства. У діаспорі такою формою фольклоризму вважаємо творчість гуртів, які вивчають традиційний фольклорний матеріал через звукозаписи з подальшим його відтворенням.

2. Фольклорний складник бандурного мистецтва української діаспори Північної Америки

У Канаді з другої половини 50-х рр. ХХ ст. при церквах, організаціях і школах почали виникати ансамблі бандуристів, учасниками яких ставали українські емігранти повоєнних років. Значне місце в репертуарі таких колективів належало народним історичним і жартівливим пісням, колядкам, а також маршовим і танцювальним мелодіям. Серед таких колективів – чоловічий ансамбль ім. О. Вересая (1955–1964, Ст. Катеринс), ансамбль бандуристів ім. Г. Хоткевича при ОДУМі (1966, Торонто), ансамбль бандуристів ім. І. Котляревського (перейменованій у 1976 на «Кобзарі») при ОДУМі (1975, Ст. Катеринс), ансамбль бандуристів «Барвінок» (1976, Торонто), ансамбль бандуристів м. Гамільтон (1979), ансамбль «Весна» (1977, Саскатун). Упродовж 1950–1960 рр. активно концертував кобзар-бандурист П. Конопленко-Запорожець, що емігрував після Другої світової війни в Канаду, автор дослідження «Кобза і бандура», який пропагував українську кобзу. Українська й англійська преса Канади та США того часу часто відгукувалася на його концертні виступи. У репертуарі виконавця переважали думи, народні пісні, інструментальні танці¹⁴.

У повоєнні роки в США прибула значна кількість емігрантів, серед яких вирізнялися й фахівці-бандуристи. Так, майже в повному складі з

¹² Бреславець Г.М. Реконструкція фольклорного тексту в музиці та її роль у сучасному культурному просторі. *Мистецтво в міждисциплінарних дослідженнях. Вісник ХДАДМ*. Харків, 2014. № 3. С. 68.

¹³ Там само. С. 67.

¹⁴ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 142–144.

Німеччини в 1949 р. до Детройта емігрувала **Капела бандуристів ім. Т. Шевченка** [103], формально заснована в 1941 р. на окупованій українській території в Києві. Зараз це професійна чоловіча капела бандуристів, більшість учасників якої є представниками другого і третього покоління українців діаспори з усієї Північної Америки. Колектив складається з бандуристів-інструменталістів і хору, інструментарій включає бандури харківського й київського типів. Творча біографія колективу формувалася завдяки сумлінній праці її багатьох мистецьких керівників, а зокрема – Г. Китастого (1941–1984). Це сприяло збереженню колективу та підвищенню його професіоналізму – виконавської майстерності, репертуару, інструментарію. Капела здійснила численні концертні турне, провівши більше тисячі концертів, зокрема, на найкращих світових сценах: у 1949–1950 рр. – США та Канадою, у 1958 р. – країнами Європи, у 1961–1968 рр. – містами США, Канади, 90-ті рр. – містами України, у 2003 р. – Великобританією, Францією, Німеччиною, Австрією (Європейський тур), у 2005 р. проведений Західноканадський тур, у 2018–містами України. Сьогодні колектив активно концертує під керівництвом О. Махляя, зокрема взяв участь у Міжнародному форумі бандуристів (Київ, 2018) і гастролях по Україні з нагоди 100-річчя колективу¹⁵.

Капелою бандуристів ім. Т. Шевченка видані численні довгограйні платівки, касети, аудіодиски, відеодиски, опрацьовано понад 600 творів бандурного й хорového репертуару, проведені численні концертні турне та виступи в Північній Америці, Європі й Україні¹⁶. У репертуарі колективу – численні зразки як композиторського, так і виконавського фольклоризму. Вагоме місце в репертуарі належить фольклорному складнику – історичним пісням, думам, а також жартівливим і ліричним народним пісням, колядкам¹⁷. Ці твори виконуються в обробках та аранжуваннях Г. Китастого, М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, Я. Яциневича, М. Гайворонського, Б. Кудрика, Є. Козака, П. Потапенка, В. Божика, В. Витвицького. Особливе місце належить творам Г. Хоткевича та композиціям багаторічного керівника капели Г. Китастого (авторські пісні, обробки, аранжування).

¹⁵ Дутчак В. Дискографія капели бандуристів імені Тараса Шевченка Північної Америки. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Музичне мистецтво»*. 2019. Том 2. № 2. С. 180.

¹⁶ Дутчак В. Дискографія капели бандуристів імені Тараса Шевченка Північної Америки. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Музичне мистецтво»*. 2019. Том 2. № 2. С. 173–188. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.2.2019.187443>.

¹⁷ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 159–161.

Твори фольклорного спрямування широко представлені у звукозаписах Капели бандуристів ім. Т. Шевченка. Так, обробки українських народних пісень становлять одинадцять платівок і компакт-дисків колективу¹⁸, серед них – колядки («Бог предвічний», «Добрий вечір тобі», «Ой видить Бог» тощо), щедрівки («Різдвяні дзвони», «На Йорданській річці»), думи («Дума про зруйнування Січі», «Дума про Богдана Хмельницького»), історичні («Морозенко», «Нечай», «Ой, ішли наші славні запорожці й ін.), стрілецькі («Їхав стрілець», «Ой, у лузі червона калина», «Ой, там при долині»), жартівливі, сатиричні («Ой, кум до куми залицявся», «Садом, садом, кумасенько», «Ой, продала дівчинонька серце»), танцювальні («Ой, гоп, тини-ни») пісні в обробках та аранжуваннях Г. Хоткевича, Г. Китастого (багаторічний керівник колективу), М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, Я. Яциневича, М. Гайворонського, Б. Кудрика, Є. Козака, П. Потапенка, В. Божика, В. Витвицького¹⁹.

Серед багатьох бандуристів США поряд із бандуристами харківсько-полтавської школи помітне місце посідали уродженці Західної України, учні Львівської бандурної школи Ю. Сінгалевича. Першочергово варто відзначити соліста-віртуоза **Зіновія Штокалка** (1920–1968), серед музичної спадщини якого поряд з обробками народних пісень, дум, кантів, авторськими творами є науково-методична праця «Кобзарський підручник» і низка статей. З. Штокалко залишив численну аудіоколекцію, що містить авторські записи (вокально-інструментальні й інструментальні) – обробки й аранжування пісень, балад, дум, які досі вважаються зразком для наслідування у справі вибору, обробки й інтерпретації фольклорних зразків²⁰.

Роман Левицький (1908–1999) – керівник Капели бандуристів ім. Хоткевича та ініціатор навчання бандуристів (Нью-Джерсі). У США він брав участь в ансамблі С. Ганушевського, був керівником мішаного квартету (Р. Левицький, В. Юркевич, Г. Хамула, І. Кононів), із яким записав дві платівки (у т. ч. різдвяну), а також чоловічого квартету (Р. Левицький, В. Юркевич, І. Івашко, М. Білецький). Сольні виступи Р. Левицького були дуже успішними, він записав дві касети зі своїми сольними програмами, також є автором збірки повстанських пісень в обробці для бандури «Лента за лентою». Повстанські та стрілецькі пісні в аранжуванні М. Леонтовича, Р. Купчинського, М. Гайворонського,

¹⁸ Ukrainian Bandurist Chorus. URL: www.bandura.org.

¹⁹ Дутчак В. Капела Бандуристів імені Тараса Шевченка синтез бандурної та хорової творчості. *Synergetic paradigm of Ukrainian choral culture* : Collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 28–52.

²⁰ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя XX – початку XXI століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 165.

Р. Левицького були в складі репертуару квартету Р. Левицького («Ой з-за гори», «Гей, ви стрільці січовії», «Як стрільці йшли з України», «Їхав стрілець на війноньку» тощо)²¹.

Степан Ганушевський (1917–1996) організував квінтет бандуристів у Філадельфії, який від 1950 р. успішно виступав у штаті Пенсільванія (Нью-Йорк), а також у Канаді. У репертуарі колективу були історичні, побутові та пісні УПА (понад 20 творів), а також твори на слова Т. Шевченка. У 1950 та 1955 рр. ансамбль записав платівки. **Володимир Юркевич** (1923–1985) у 1972 р. створив капелу бандуристів колишніх вояків дивізії «Галичина» (Нью-Йорк), яка випустила платівку «З піснено на устах»²².

Після заснування Школи кобзарського мистецтва в Нью-Йорку (1972, М. Досінчук-Чорний) при ній був створений ансамбль «**Гомін степів**» (1982–середина 1990-х) із найкращих учнів та інструкторів. Його керівниками були Ю. Китастий, М. Дейчаківський, Т. Павловський, а серед учасників (понад 20 співаків і бандуристів) були також члени Капели бандуристів ім. Т. Шевченка. Репертуар поєднував традиційну українську музику та сучасні інструментальні композиції. Колектив дав сотні концертів, брав участь у багатьох міжнародних фольклорних фестивалях, здійснив низку записів на українських радіостудіях США та Канади. Репертуар записано на платівки й касети, він охоплює різнохарактерні українські народні пісні та інструментальні твори. Основним пісенним матеріалом ансамблю були стрілецькі й повстанські пісні – «Триста літ» О. Головацького, «Набирали добровольців» С. Ковальчук, «Завтра в далеку дорогу» та «Цвіла, цвіла калинонька» С. Ганушевського та ін.

У Монреалі пропагує бандуру **Володимир Мота** (1927) – співак-бандурист, автор обробок та аранжувань для бандури, учасник щорічних Українських фестивалів у Канаді. Як соліст гастролював Україною у 2006, 2010, 2016 рр. Бандурист використовує інструмент київського типу і презентує аматорську гру в поєднанні з професійно вишколеним голосом, володіє багатим репертуаром, що охоплює Шевченкіану, народні й історичні пісні²³.

Обробки українських народних пісень поряд із традиційними кобзарськими композиціями є в репертуарі учасника багатьох фестивалів і конкурсів, заслуженого артиста України бандуриста **Віктора Мишалова** (н. 1960 р. в Сіднеї, сьогодні живе Торонто).

²¹ Там само.

²² Там само.

²³ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 154–155.

В. Мішалов – учасник багатьох фестивалів і конкурсів, що проходили в Австралії, Північній Америці, Європі, неодноразово гастролював Україною як соліст і в складі Капели бандуристів ім. Т. Шевченка. Саме В. Мішалов став одним із перших популяризаторів і дослідників сольної творчості Г. Хоткевича за кордоном, а згодом і в Україні. Виконавець використовує різні типи бандури (харківська, київська) і способи гри (хоча надає перевагу харківському). Він виконує як автентичні кобзарські композиції, обробки українських народних пісень, танців, так і твори сучасних українських композиторів, переклади класичної музики для бандури, що відображено у виданні багатьох аудіоальбомів (платівок, касет, компакт-дисків)²⁴.

У 1991 р. В. Мішалов заснував у Торонто **Капелу бандуристів Канади**. Сьогодні під керівництвом Ю. Китастого колектив налічує понад 40 виконавців-чоловіків: бандуристів і співаків віком від 13 до 84 років. Основа репертуару – епічні твори, козацькі, стрілецькі, ліричні пісні, духовні композиції – канти і псалми, колядки і щедрівки, а також гумористично-сатиричні пісні в обробках Г. Китастого, В. Мішалова, М. Гвоздя, Г. Верети, А. Бобиря, авторські твори²⁵. Від 2001 р. розпочалася активна концертна діяльність колективу: участь у культурно-мистецьких проєктах української громади Канади, виступи на престижних концертних сценах, у великих церковних парафіях з програмами духовної музики, шевченківської, національно-патріотичної тематики. Капела стала учасником багатьох міжнародних музичних фестивалів і конкурсів Північної Америки. Капела бандуристів підготувала тематичні концерти, серед яких варто відзначити «Козацькі пісні» (до 300-річчя смерті гетьмана І. Мазепи та 350-річчя битви під Конотопом) і музично-поетичну програму «Слово Тараса», з якими виступала протягом концертних сезонів 2009–2010 рр.²⁶.

Попри керівництво Капелою бандуристів, **Юліан Китастий** (1958, Детройт) – відомий соліст-бандурист, диригент, композитор. У 1986 р. він записав платівку «Бандурист», до якої ввійшли традиційні кобзарські твори. У 1989–1990, 2001, 2004 рр. гастролював Україною в складі Капели бандуристів і тріо (з В. Мішаловим і П. Писаренком). Якщо у 1980-х – на початку 1990-х рр. він трактував бандуру як традиційний кобзарський інструмент, то на межі століть бандурист активно експериментує, уважаючи її інструментом широких виконавських можливостей. Наприкінці 1990-х Ю. Китастий з метою

²⁴ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 176.

²⁵ Там само. С. 432.

²⁶ Капела бандуристів Канади. URL: <http://www.banduristy.com/>.

популяризації бандури в Нью-Йорку започаткував серію концертів «Bandura-Downtown» (що відбуваються й у наш час) – виконання на бандурі від автентики до авангарду. Протягом 1998–2003 рр. Ю. Китастий з М. Андрецем і Ю. Фединським працювали в складі «Experimental Bandura Trio», з яким записали низку платівок і дисків, основу яких становлять авангардні пошуки на основі як фольклорних зразків, так і атональної музики²⁷.

Бандуристка та вокалістка Оля Фриз (Оксфорд, США) записала добірку традиційних колядок «Возвеселімся» (2010) у стилях поп, кантрі, блюграс, джаз в аранжуванні С. Галатина.

Таким чином, найрізноманітніші жанри музичного фольклору (переважно паралітургійного – колядки й щедрівки, канти, а також історичні та жартівливі пісні) стали основою виконавської й звукозаписної творчості багатьох солістів-бандуристів і колективів – камерних ансамблів і капел української діаспори Північної Америки (США і Канади).

3. Специфіка обробки музичного фольклору для бандури у творчості Зіновія Штокалка

Вокально-інструментальне опрацювання українських народних пісень для голосу в супроводі бандури було й залишається вагомим чинником у формуванні та становленні бандурного репертуару. Бандуристи-виконавці, а також композитори постійно створюють вокально-інструментальні й інструментальні обробки, аранжування й композиції на основі музичних фольклорних жанрів.

Серед митців української діаспори, зокрема на теренах США, яскраво вирізняється постать талановитого бандуриста, композитора-аматора, поета, лікаря, доктора медицини Зіновія Штокалка. Творчість З. Штокалка для бандури не раз ставала предметом досліджень українських і зарубіжних учених, серед яких – М. Баран, С. Вишневська, А. Горняткевич, В. Дутчак, М. Євгенєва, В. Єсіпок, Б. Жеплинський, А. Іваниш, Т. Іващук, Г. Карась, Л. Майстренко, В. Миськів, В. Мішалов, В. Підуфалій та ін. У контексті вивчення епічних жанрів у творчості для бандури обробки дум, балад та історичних пісень З. Штокалка розглянуті

²⁷ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 173–175.

Л. Дудою²⁸ і В. Дутчак²⁹. Проте аналіз обробок українських народних пісень, створених З. Штокалком для голосу в супроводі бандури, його творча методика в цілому залишаються відкритими.

З. Штокалко був прекрасним бандуристом-виконавцем (співачом та інструменталістом). У його творчому доробку понад 300 обробок та аранжувань українських народних пісень для голосу в супроводі бандури. У 1997 р. під редакцією А. Горняткевича надруковано нотний збірник «Кобза» (видавництво Київ – Торонто – Едмонтон)³⁰, до кого ввійшла більша частина обробок і деякі твори для бандури З. Штокалка³¹.

Серед майже 200 годин звукозаписів Зіновія Штокалка (США)³² домінують думи («Про втечу трьох братів з Азова», «Про козака Голугу»), канти («Про потоп», «Про Страшний суд»), історичні («А 1791-го року», «Байда»), козацькі, гайдамацькі, чумацькі, бурлацькі, а також танцювальні, жартівливі й сатиричні пісні («А в місяці липні», «Казала Солоха», «Люлька-черепулька» тощо), кобзарські танки («Запорожець», «Гайдук» тощо). Менш популярними в репертуарі виконавця були лірико-побутові, колискові, застільні, сороміцькі («еротичні») пісні, а також пісні літературного походження. Сміливою була спроба запису автодуєтів, синхронно накладаючи один запис на інший («Ой, гірка калина», «Ой, на горі та сухий дуб», «Стоїть явір над водою» тощо)³³.

Жанри музичного фольклору, до яких звертався З. Штокалко, різноманітні: думи, канти, балади, кобзарські пісні; історичні, козацькі, гайдамацькі, чумацькі, бурлацькі, політичні пісні, пісні про панщину,

²⁸ Дуда Л.И. Обработки украинских народных песен в творчестве Зиновия Штокалка. *Традиции і сучасні стан культури і мистецтва*: зб. наук. арт. / гал. рзд. А.І. Лакотка ; Центр досліданняў беларускай культу-ры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. Мінск : Права і эканоміка, 2020. Вып. 1. С. 264–266.

²⁹ Дутчак В. Сохранение и популяризация эпических жанров в исполнительстве бандуристов украинской диаспоры рубежа XX–XXI вв. *Питанні мистецтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі* / НАН Беларусі, Центр досліданняў беларускай культуры, мовы і літаратуры; наук. рзд. А.І. Лакотка. Мінск: Права і эканоміка, 2014. Вып. 16. С. 101–105.

³⁰ Штокалко З. Кобза. Київ – Торонто – Едмонтон: Вид-во Канадського ін-ту українських студій : Таксон, 1997. 360 с.

³¹ Дутчак В. Синергія творчості Зіновія Штокалка: традиція та інновація (до 100-річчя від дня народження). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок «Мистецтвознавство»*. Рівне : РДГУ, 2019. № 32. С. 11–19. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi32.244>.

³² За життя бандуриста була видана тільки одна платівка («Дума про Марусю Богуславку», 1956). Його записи перейшли у власність М. Сурмача, на студії якого він записувався в 1952 р. Пізніше з ініціативи та під редакцією С. Максимюка аудіоспадщина Штокалка видана довгограючим альбомом із двох платівок «О, думи мої», пізніше перевидана на касети (1970, 1985).

³³ Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя XX – початку XXI століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. С. 297–299.

побутові, жартівливі, застільні, танцювальні пісні; пісні про кохання, колискові; пісні літературного і невідомого походження. Крім того, до збірника увійшли інструментальні твори. Найбільш представленими є козацькі пісні (22), жартівливі (23), пісні про кохання (25)³⁴.

У композиторсько-виконавській творчості для бандури виділено декілька типів опрацювання народно-пісенних чи інструментальних жанрів: автентичний, класичний, сучасний, які використовуються як окремо, так і взаємопов'язано. Поряд із ними існують авторський і комбінований методи обробок³⁵.

Особливістю автентичного підходу є відтворення мелодії, тексту, ритму, розміру, жанру твору максимально в первинному вигляді. Цей метод здебільшого переважав у творчості давніх кобзарів-бандуристів, які переймали виконуваними ними твори один від одного усним шляхом. Такий метод потребує безпосереднього спілкування з носієм фольклорного зразка. У сучасних умовах можливе прослуховування записів відповідних творів на аудіо– чи відеоносіях³⁶.

За умов класичного підходу новостворена вокально-інструментальна чи інструментальна музична обробка повинна мати чітко визначену тональність. У ліричних піснях часто використовуються гармонічний і мелодичний види мінору. Також притаманним є використання паралельних тональностей в одному творі (мінорний заспів чергується з мажорним приспівом або навпаки). Стабільними ознаками для класичного методу є мелодія та ритм, а мобільними – темп і розмір. Коли у вокальній мелодії є паузи, автори, що використовують класичний метод, заповнюють їх інструментальним супроводом.

Сучасний підхід до музичної обробки фольклору містить у собі ознаки класичного методу. Проте для нього притаманні подвійна трансформація (обробка вже попередньо зміненого фольклорного твору); зміна жанру фольклорного твору; додавання інших музичних інструментів, окрім бандури (сопілки, флейти, скрипки тощо); застосування прийомів гри на бандурі, які не використовуються в класичному методі (стукання по деці, гра біля підставки або за підставкою; глісандо різних видів тощо); використання у творі елементів

³⁴ Дуда Л.І. Обработки украинских народных песен в творчестве Зинovieя Штокалко. *Традыцый і сучасны стан культуры і мастацтваў: зб. навук. арт / гал. рэд. А. І. Лакотка ; Центр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. Мінск : Права і эканоміка, 2020. Вып. 1. С. 264.*

³⁵ Дуда Л.І. Фольклорні жанри та їх трансформація у творчості для бандури : дис. ... канд. мист. : 26.00.01. Івано-Франківськ, 2016. С 87.

³⁶ Там само. С. 89.

танцю, різних декорацій; літературна обробка тексту з метою його актуалізації³⁷.

Авторський підхід до опрацювання фольклорного твору передбачає поєднання ознак попередньо розглянутих засад створення обробки. Митці створюють фактично нові яскраві індивідуальні твори для голосу в супроводі бандури або інструментальні твори для виконання на бандурі з використанням фольклорних мотивів, які чітко прослуховуються у творак.

Комплексний, комбінований метод обробок, що переважно притаманний інструментальним формам перевтілення автентичного фольклорного зразка, може навіть вплинути на видозміну жанру нового твору (новотворами можуть бути інструментальні жанри мініатюра, фантазія, варіації, частини сюїт, концертів тощо).

Проаналізовані підходи опрацювання зразків музичного фольклору розглянуті не в певному часовому просторі, а за композиторсько-виконавськими засадами. Звісно, першим можна вважати появу автентичного методу обробки, коли автором акомпанементу або твору в цілому виконавцем була одна особа. Але це не означає, що після виникнення класичного методу автентичний зник у бандурному мистецтві й був повністю замінений класичним, а класичний – сучасним³⁸.

У творчості для бандури Зіновія Штокалка домінують автентичний і класичний методи створення обробок, а також авторський підхід – авторські пісні на основі фольклорних зразків, мелодії яких близькі до народних (за мелодикою, ритмом тощо, наприклад, слова народні, музика З. Штокалка, серед них політичні пісні: «Про Данилишина і Біласа», «Ой повіяв буйний вітер», пісня літературного походження «Про Козака Мамаю», танцювальна «Ой дивися, дядьку» тощо.

Прикладом автентичного методу обробки є «Дума про козака Голоту». За основу взято мелодію Г. Хоткевича, яка залишилася незмінною. Обробка твору зроблена в стилі дум давніх кобзарів-бандуристів, які створювали бандурний акомпанемент одночасно зі створенням думи, пісні, а також кобзарів, які переймали твори від інших народних співців і виконували їх у своїй інтерпретації³⁹.

³⁷ Дуда Л.І. Фольклорні жанри та їх трансформація у творчості для бандури : дис. ... канд. мист. : 26.00.01. Івано-Франківськ, 2016. С. 89.

³⁸ Duda L. Arrangements of musical folklore in the works of diaspora composers. *Art spiritual dimensions of Ukrainian Diaspora : collective scientific monograph / V. Dutchak, H. Karas', I. Dundiak, V. Kozinchuk, N. Kukuruza, I. Novosiadla, O. Fabryka-Prottska, L. Duda, N. Fedorniak, L. Obukh, L. Kurbanova, O. Sloniowska*). Dallas, USA : Primedia eLaunch LLC, 2020. С. 173.

³⁹ Дуда Л. Теоретичні засади обробки фольклору крізь призму жанрової специфіки бандурного репертуару. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Мистецтвознавство»*. Івано-Франківськ, 2009. Вип. 15–16. С. 188.

Ознаками класичного методу опрацювання народних пісень у бандурній творчості З. Штокалка є такі: в обробках ліричних пісень часто використовується гармонічний мінор («Птичка невеличка по полю літає» – гармонічний ля мінор, «Ой у полі тихий вітер віє» – гармонічний ре мінор); чергування паралельних тональностей (пісня про кохання «Вийди, Грицю, на улицу»: ре мінор чергується з Фа мажором; «Йшли корови із діброви» – До мажор – ля мінор). Компліментарність (заповнення пауз) не властива для обробок З. Штокалка, зустрічається рідко (у «Думі про Олексія Поповича») ⁴⁰.

Типово показовою рисою для обробок народних пісень З. Штокалка є дублювання вокальної партії в інструментальному супроводі, що спрощує виконання твору (наприклад, козацькі пісні «Ой гай, мати», «Ой у полі вишня», пісні про кохання «Хата моя рубленая», «Ой учора орав», обробка для ансамблю «Там на ставі»; «Колискова» тощо).

У танцювальних піснях порівняно з іншими бандурний супровід більш складний технічно й насичений у фактурному плані. Тут більш помітна роль інструментальної партії та великі інструментальні перегри («Ой дивися, дядьку» – мелодія З. Штокалка, «Ой грай та до ладу» (танець козачок), «Чоботи»).

Характерною особливістю для обробок З. Штокалка є написання басової партії восьмими тривалостями (октавні стрибки), які зустрічаються в козацьких піснях «Ой умер козаченько», «Козаченьку, куди йдеш?», «Та щука-риба в морі», у баладі «У Києві на ринку», у піснях про кохання «Вийди, Грицю, на улицу», «У мене є мужичок», танцювальних «Ой продала дівчинонька серце», «Ой дивися, дядьку», «Ой грай та до ладу», «Чоботи», застільній «Гей, хлопці, молодці», жартівливих «Ой кум до куми залицявся», «Чи я, мамцю, не доріс», «Ой ти, гарний Семене» й у багатьох інших.

Оригінальним у творчості для бандури З. Штокалка є звернення до жанру музичної пародії. Він створив нові слова й бандурний акомпанемент стрілецької пісні Л. Лепкого «Колись, дівчино мила», назвавши її «Соловейко». У результаті творчої переробки пісні про розлуку молодої пари через війну виникла пісня про кохання, що призвело до серйозних наслідків: народження дитини, виплати аліментів тощо. При написанні цього твору використано комплексний метод обробки.

Для бандурного акомпанементу в обробках З. Штокалка характерним є використання таких прийомів гри, як арпеджіо, глісандо, тремоляндо,

⁴⁰ Дуда Л.И. Обработки украинских народных песен в творчестве Зиновия Штокалка. *Традыцы і сучасны стан культуры і мастацтваў: зб. навук. арт / гал. рэд. А. І. Лакотка ; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. Мінск : Права і эканоміка, 2020. Вып. 1. С. 265.*

мелізмів, які прикрашають, збагачують акомпанемент, надаючи цікаве, властиве тільки цьому інструменту забарвлення.

Таким чином, обробки українських народних пісень для голосу в супроводі бандури займали значне місце у творчості українського бандуриста Зіновія Штокалка. Частина обробок надрукована в нотному збірнику «Кобза» й таким способом збережена для наступних поколінь. З. Штокалко звертався майже до всіх народнопісенних жанрів, найбільш часто використовував для обробок козацькі, жартівливі пісні та пісні про кохання. Писав обробки для сольного, рідше для ансамблевого виконання й при цьому використовував автентичний, класичний та автурський методи обробки.

Іменем Зіновія Штокалка названий Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Срібні струни», який проходить у м. Тернополі (Україна). Сучасні українські бандуристи-виконавці, зокрема заслужені артисти України Д. Губ'як, Т. Лазуркевич, студенти й випускники вищих навчальних закладів Б. Баглай, С. Кутеков та ін., включають у репертуар думи, народні пісні й танцювальні мелодії в обробці З. Штокалка, а також його вокально-інструментальні та інструментальні твори, що свідчить про популярність та актуальність їх у наш час.

ВИСНОВКИ

Отже, український музичний фольклор активно побутує в Канаді та США у формах композиторського, а також аранжованого й етнографічного виконавського фольклоризму. Це підтверджується значною кількістю бандуристів (солістів і колективів), часто створених одразу після приїзду українців на терени Північної Америки, і тривалим періодом їхнього функціонування упродовж ХХ – початку ХХІ ст., які поступово ввійшли у сферу масової та академічної музики. Виконавці у творчості змогли досягнути певних фахових результатів завдяки багатьом чинникам, передусім рівню володіння голосом, музичними інструментами (бандурами різних типів), співпраці з професійними композиторами, аранжувальниками, виконавцями, звукорежисерами. Сучасні фольклоризовані традиції української музики виявилися не лише в репертуарі цих колективів, а й у застосуванні регіональних українських манер співу, багатоголосся, народної поліфонії, використанні стилізованої фактури народно-інструментальних ансамблів, різножанровості пісенного репертуару.

Опрацювання музичного фольклору є притаманним для композиторської й виконавської творчості митців української діаспори, зокрема у бандурному виконавстві, що сприяє збереженню та популяризації української духовної культури як в Україні, так у світі загалом.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується специфіка трансформації музичного фольклору в сучасному виконавстві бандуристів діаспори Канади та США, що відображена у формах композиторського й виконавського (аранжованого й етнографічного) фольклоризму. Висвітлюється творча діяльність провідних сучасних хорових і бандурних колективів і персоналій (академічний напрям), естрадних виконавців (масова естрадна музика), а також етнографічних гуртів.

Розглянуто обробки українських народних пісень, створені Зіновієм Штокалком для сольного й ансамблевого виконання в супроводі бандури. Виявлено, що з-поміж усіх жанрів музичного фольклору, які використовував З. Штокалко для обробок, найбільш представленими є козацькі пісні, жартівливі пісні, пісні про кохання. У творчості для бандури митця виділено автентичний, класичний та авторський методи опрацювання музичних фольклорних зразків і проаналізовано їх приклади.

SUMMARY

The achievements of Ukrainian artists, groups and organizations abroad accounted for a significant share of the achievements of the people in the twentieth century. The musical culture of Ukrainians in the diaspora, as an integral part of the all-Ukrainian musical process, after many years of ignoring requires careful scientific reflection, systematization and critical analysis. The musical and folklore tradition of foreign Ukrainians in the United States and Canada is a gradual process of changing its functions and meanings associated with four waves of Ukrainian emigration to North America – from preserving the tradition to losing its original identity in foreign ethnic conditions.

The article deals with the specification of transformation of musical folklore in modern performance of the Ukrainian diaspora of the USA and Canada. Musical folklore of Ukrainians of the USA and Canada at the beginning of the 21st century prevails in composer and performance work (as folklorism) because it is outside its natural environment. Performing folklore, in particular ethnographic and arranged, is a manifestation of the transformation of musical folklore tradition in academic (choral and bandura performers) and variety stage performance (a lot of pop-rock-groups etc) in the Ukrainian diaspora of North America, in particular in the activities of soloists and ensembles. Folk and instrumental repertoire is a distinctive component of their creative work. Their creativity is reflected in the context of the characteristics of the historical process of development of Ukrainian performance in the United States and Canada through the coverage of the most striking personalities and groups, whose main purpose was to preserve and revive the Ukrainian folk heritage and to present it to a wide audience of listeners of different generations of Ukrainians.

The Ukrainian folklore component plays an important role in the formation of variety performances of North American Ukrainians, in particular through its transformation and combination with different styles, directions and genres of mass music, mainly pop and rock, and demonstrates a diverse representation of Ukrainian traditional folk music in both Ukrainian diaspora, and nonethnic environment.

Arranged folk material is represented by choral (processing of lyrical, joking, calendar-ritual songs) and bandura (carols, processing of rifle, lyric, joking, satirical songs) sound recordings, the number of which increased with the expansion of the network of performers. They also include a considerable number of records, cassettes, disks of vocal-instrumental bandura ensembles and soloists (processing of different genre folk songs, instrumental ceremonial and dance melodies), where secondary Ukrainian folklore is strongly and stylistically diverse.

Vocal and instrumental musical processing of Ukrainian folk songs for voice accompanied by a bandura was and remains an important factor in the formation musical repertoire for collectives and soloists of Ukrainian diaspora, including the formation of the bandura repertoire. Bandurists-performers, as well as composers constantly create vocal-instrumental and instrumental processing, arrangements and compositions based on musical folk genres.

In composers and performance creativity for the bandura there are several types of elaboration of folk songs or instrumental folk genres: authentic, classical, modern, which are used both separately and interconnected. Along with them there are author's and combined methods of musical processing. All methods of processing musical folklore are in interaction with each other and are used in composition, especially for the bandura.

Among the artists of the Ukrainian diaspora, in particular in the United States, the figure of a talented bandura player, amateur composer, poet, doctor, doctor of medicine Zinovy Shtokalko stands out.

Arrangements of Ukrainian folk songs created by Zinovy Shtokalko for solo and ensemble performance accompanied by a bandura are considered. It was found that among all the genres of musical folklore used by Z. Shtokalko for arrangements, the most represented are Cossack songs, humorous songs, love songs. Authentic, classical and author's methods of processing musical folklore samples are singled out in the bandura creativity by Z. Shtokalko and their examples are analyzed.

The study of musical folklore is inherent in the compositional and performing works of artists of the Ukrainian diaspora, in particular in bandura performance, which contributes to the preservation and promotion of Ukrainian spiritual culture both in Ukraine and in the world in general.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бреславець Г.М. Реконструкція фольклорного тексту в музиці та її роль у сучасному культурному просторі. *Мистецтво в міждисциплінарних дослідженнях. Вісник ХДАДМ*. Харків, 2014. № 3. С. 64–69.
2. Грица С. Трансмісія фольклорної традиції: етномузикологічні розвідки. Тернопіль : Астон, 2002. 236 с.
3. Дуда Л.И. Обработки украинских народных песен в творчестве Зиновия Штокалко. *Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтваў: зб. навук. арт / гал. рэд. А.І. Лакотка ; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі*. Мінск : Права і эканоміка, 2020. Вып. 1. С. 264–266.
4. Дуда Л. Теоретичні засади обробки фольклору крізь призму жанрової специфіки бандурного репертуару. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Мистецтвознавство»*. Івано-Франківськ, 2009. Вип. 15–16. С. 186–192.
5. Дуда Л.І. Фольклорні жанри та їх трансформація у творчості для бандури : дис. ... канд. мист. : 26.00.01. Івано-Франківськ, 2016. 289 с.
6. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. 488 с.
7. Дутчак В. Дискографія капели бандуристів імені Тараса Шевченка Північної Америки. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Музичне мистецтво»*. 2019. Том 2. № 2. С. 173–188. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.2.2019.187443>.
8. Дутчак В. Капела Бандуристів імені Тараса Шевченка синтез бандурної та хорової творчості. *Synergetic paradigm of Ukrainian choral culture : Collective monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 28–52. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-035-32>.
9. Дутчак В. Синергія творчості Зиновія Штокалка: традиція та інновація (до 100-річчя від дня народження). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок «Мистецтвознавство»*. 2019. № 32. С. 11–19. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi32.244>.
10. Дутчак В. Сохранение и популяризация эпических жанров в исполнительстве бандуристов украинской диаспоры рубежа ХХ–ХХІ вв. *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі / НАН Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры; навук. рэд. А.І. Лакотка*. Мінск : Права і эканоміка, 2014. Вып. 16. С. 101–105.

11. Карась Г.В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 1164 с.

12. Капела бандуристів Канади. URL: <http://www.banduristya.com/>.

13. Луканюк Б. Климент Квітка про виконавський фольклоризм. *Науково-практична конференція до 125-річчя з дня народження К.В. Квітки* : тези доповідей. Рівне, 2005. С. 5–8.

14. Федорняк Н. Гастролі українських митців Північної Америки на Прикарпатті періоду незалежності України. *Мистецтво Прикарпаття в соціокультурному просторі України (на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя)* : науковий збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Івано-Франківськ, 2017. С. 286–292.

15. Федорняк Н.Б. Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Львів, 2020. 316 с.

16. Федорняк-Савчук Н.Б. Український фольклор і його трансформація у виконавській творчості Василя Попадюка (Канада). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : збірник наук. праць : Наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне : РДГУ, 2014. Вип. 20. Т. 1. С. 230–235.

17. Черевик Б. Українська інструментальна музика в Альберті. *Західноканадський збірник*. Едмонтон, 2000. Ч. 4. С. 325–339.

18. Черевик Б. «Це наша земля, це наше поле...»: дві тенденції в українсько-канадській музиці. *Народознавчі зошити*. 2010. № 3–4. С. 332–339.

19. Штокалко З. Кобза. Київ – Торонто – Едмонтон : Вид-во Канадського ін-ту українських студій : Таксон, 1997. 360 с.

20. Cherwick Brian A. Polkas on the Prairies: ukrainian music and the construction of identity: Doctor of Phiposophy. Edmonton, 1999. 226 p.

21. Duda L. Arrangements of musical folklore in the works of diaspora composers. *Art spiritual dimensions of Ukrainian Diaspora: collective scientific monograph* / V. Dutchak, H. Karas', I. Dundiak, V. Kozinchuk, N. Kukuruzza, I. Novosiadla, O. Fabryka-Prottska, L. Duda, N. Fedorniak, L. Obukh, L. Kurbanova, O. Sloniowska. Dallas, USA : Primedia eLaunch LLC, 2020. С. 167–185.

22. Dutchak V. Methodological principles of complex research of Ukrainian Diaspora art. *Art criticism: challenges of the XXI century : collective monograph* / A. Dushniy, V. Dutchak, A. Stashevskiy, M. Strenacikova, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 25–45. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-122-3/25-45>.

23. Dutchak V. Sound recording dynamics in bandura art of Ukrainian Diaspora in the XX – the beginning of XXI centuries. *Culture and arts in the educational process of the modernity : collective monograph* / A. Dushniy, V. Dutchak, Yu. Medvedyk, I. Stashevska, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 17–37. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-143-8/17-37>.

24. Klymasz Robert B. Ukrainian folksongs from the Prairies / collected by R.B. Klymasz, compiled by R.B. Klymasz, Andrij Hornjatkevyc, Bohdan Medwidsky, and Paula Prociuk. Edmonton : Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1992. Research report № 52. 179 p.

25. Kuzyszyn Oles. Ukrainian bands and their development in the United States and in Canada from 1959 to the present. *The Ukrainian Weekly*. 1980. № 44. P. 10–11.

26. Ukrainian Bandurist Chorus. URL: www.bandura.org.

Information about authors:

Duda L. I.,

Candidate of Arts,

Lecturer at the Department of Ukrainian Music Studies
and Instrumental Folk Art

Educational-Scientific Institute of Art of Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University

57, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine

Fedorniak N. B.,

Candidate of Arts,

Headmistress of Music School of Yezupil, Concertmaster
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

57, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine